

SVITAYLO S. V. Formation of the creative person in the process of conductor-choral preparation.

In the article there are considered and analyzed aspects of a creative personality in the process of conductor-choral preparation in the light of socio-cultural realities, disclosed the role of art in the formation of a creative personality is formed through the development of her scientific picture of the world in the sphere of their professional activity. The formation and development of a creative personality in the process of obtaining their higher education involves the creation of initiative, creativity, ability to model their own actions, to evaluate their consequences.

Keywords: *creative person, conductor-choral preparation, professional activity.*

УДК 37.091.33–028.22:811.111

**Скуратієвська Г. С.
Київський університет імені Бориса Грінченка**

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Застосування наочності пов'язано з пошуками методів навчання, навчанням студентів мислити поняттями та категоріями. Наочність в навчальному процесі сприяє гармонійному розвитку студентів, оскільки долається суперечність між внутрішньою теоретичною діяльністю і зовнішньою, чуттєвою, практичною діяльністю.

Ключові слова: *наукове дослідження, візуальна грамотність, засоби зовнішньої наочності, моделі-опори, підстановчі вправи, ключове поняття, наочне навчання.*

Наочність у наукових дослідженнях надає науковим положенням реального, об'єктивного змісту, свідчить про їхню істину та доказовість. Без аналізу фактів і явищ важко робити якісь узагальнення, відкривати закономірності та істини. Застосування наочності пов'язано з пошуками методів навчання, навчанням студентів та учнів мислити поняттями і категоріями, вимагає від них ґрунтовної науково-педагогічної підготовки. Рівень цієї підготовки передбачає оволодіння візуальною грамотністю. У межах цього напрямку сучасної педагогіки досліджується проблема розвитку навичок користування візуальною та аудіовізуальною інформацією. Педагогічна концепція візуальної грамотності ґрунтується на положеннях про значущість зорового (візуального) сприймання для людини у процесі пізнання світу і свого місця в ньому, провідну роль образу в процесах сприймання й розуміння, необхідність підготовки свідомості людини до діяльності в умовах зростання інформації життя.

У процесі навчання зв'язного іншомовного мовлення у студентів та учнів виникають труднощі, пов'язані з розкриттям предмета висловлювання, з формуванням суджень і утриманням їх у пам'яті в логічній послідовності, а також з підбором мовних засобів для формування і формулювання думок у формі цих суджень. З аналогічними труднощами студенти та учні стикаються й під час зв'язного говоріння рідною мовою.

Труднощі плану змісту і плану вираження в процесі іншомовного мовлення тих, хто навчається, зумовлені необхідністю розподіляти увагу, відбираючи й вилучаючи з довготривалої пам'яті ще недостатньо закріплені мовні засоби і водночас намагаючись дотримуватись логічної послідовності розкриття предмета висловлювання. Уникнути їх деякою мірою можна, використовуючи у процесі навчання засоби зовнішньої наочності.

Отже, труднощі плану змісту і плану вираження пов'язані з тим, що студенти та учні, закінчуючи одну фразу, вже повинні передбачати початок іншої. У схемі породження мовленнєвого висловлювання на етапі планування механізм передбачення або випереджаючого синтезу відіграє важливу роль.

Механізму випередження на заняттях з англійської мови сприяє використання різноманітних моделей, які є опорою для тих, кого навчають, і засобом керування з боку тих, хто навчає. Використання моделі-опори не означає нав'язування змісту майбутнього висловлювання, але підводить до нього, підказуючи структурні компоненти, які забезпечують логічно правильну послідовність думок, а також формальні засоби зв'язку окремих суджень.

Модель-опора повинна відбивати диференційні ознаки висловлювань різного комунікативного типу: розповіді, опису, роздуму. Однією з переваг моделі-опори є її значна варіативність: у кожній конкретній ситуації вона може бути наповнена необхідним мовленнєвим матеріалом. Моделі-опори можуть бути подані студентам та учням у вигляді карток (роздаткового матеріалу) або на плакатах багаторазового використання.

Структурний план висловлювання у вигляді моделі, розташованої перед очима учнів, допомагає усунути значні композиційні й мовні труднощі.

Нарівні з моделями-операми використовують підстановчі вправи. Підстановки з навчальною метою вперше були використані французьким методистом М. Бреалем (1893 р.) та датчанином О. Есперсенем (1904 р.). Проте появу підстановчих вправ пов'язують з ім'ям Г. Пальмера, який у 1916 році написав працю "Colloquial English: 100 Substitution Tables". Ця праця була значним кроком у галузі методики навчання, хоч на той час підстановчі вправи не відігравали тієї ролі, яку на них покладали.

В 60-ті роки минулого століття почалося широке використання підстановки, коли навчання іноземним мовам набуло практичної спрямованості. Суть підстановчих таблиць полягає в тому, що учням та студентам пропонують речення (мовний зразок), один із компонентів якого вважається змінним. На його місце за вказівкою викладача підставляють інші компоненти, що виконують у реченні ту ж саму функцію. При цьому дещо змінюється значення фрази, але будова її залишається незмінною. Якщо використати один за одним усі можливі випадки підстановки, то на основі цього можна утворити понад 4000 речень.

Підстановчі таблиці також допомагають відповісти на різноманітні

питання з теми, розповісти саме цю тему повністю, опираючись на деякі елементи цієї таблиці, а найголовніше, що вона допомагає добре запам'ятати граматичну структуру речення з цієї теми.

Крім моделей-опор та підстановчих таблиць, як засобів наочності, у навчальному процесі дуже часто використовується прийом колажу. Це технічний прийом в образотворчому мистецтві, котрий полягає в наклеюванні на якусь основу матеріалів, що відрізняються за кольором і фактурою. Поєднання різних видів наочності (образотворча і вербально-графічна) дозволяє сформувати у студентів уявлення про тісний зв'язок усіх аспектів висловлювання, надає орієнтири здійснення речових дій.

Відносно викладання іноземних мов, колаж – це наочно-допоміжний засіб навчання, методичний прийом, який припускає послідовне нарощування лексичного фону якогось ключового поняття і створює таким чином зоровий і змістовно-схематичний образ поняття, що розглядається.

Використання колажу дозволяє поєднати різні за характером зорові опори (вербально-графічні, образотворчі) і завдяки загальному символу підкреслити їхню єдність.

Наприклад, під час вивчення теми “Meals. Shopping” можна використати плакат-таблицю, виконану у техніці колажу.

У центрі плаката-таблиці розташовані ключові фрази з теми: to do (go) shopping, to have breakfast, lunch, dinner.

З лівої сторони можна розташувати різноманітні страви, які ми їмо на сніданок, обід і вечерю, на перше, друге або десерт. І так само ключові фрази: for the first (second) course, for desert.

З правої сторони можна розташувати картинки із зображенням деяких продуктів і назви магазинів, де їх можна придбати (at the bakery, dairy, grocery, greengrocer's, butcher's).

Опираючись на цю таблицю, студенти можуть легко відповісти на запитання типу: “What can we buy at the butcher's?”, “Where can we buy milk and butter?”, “What do you have for breakfast, lunch, dinner?” і тому подібні, а також скласти повністю тему. В деяких випадках можна передати послідовність подій, розвиток сюжету твору. Ілюстрації, виконані в техніці колажу, полегшують розуміння тексту, можуть послужити смисловою опорою під час переказу або обговорення його змісту.

Під час вивчення тем країнознавчого характеру студенти знайомляться з географією, історією, побутом, культурою і традиціями народів, з досягненнями науково-технологічного процесу. Такого роду інформація вміщує значну кількість національно-специфічних елементів (реалій). Безумовно, що насиченість країнознавчих текстів реаліями ускладнює процес читання і відповідно переказу тексту. Перед початком роботи над країнознавчим текстом представляється доцільним сконцентрувати увагу студентів на якомусь ключовому понятті, виділити його і наглядно продемонструвати співвідношення споріднених з ними понять-реалій,

розкрити їхній зміст. При цьому можна використовувати прийом побудови образно-змістовного країнознавчого колажу або прийом колажування.

Під час вивчення теми "Great Britain" можна підготувати колаж такого типу: геометричні фігури різної форми і кольору, на них ключові слова або фрази, які складають фон теми.

Самі по собі використані фігури, їхній яскравий колір привертають увагу студентів. Бажано використовувати й інші засоби наочності: фотографії, малюнки, карикатури.

Складаючи колажі, можна використовувати магнітну дошку або фломастери. В центрі колажу розташовуємо ключове поняття:

The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

Потім навколо розташовуємо інші супутники-реалії: England, Scotland...; назви рік та річок; також граматичні форми, які необхідні для відповідей, фотографії або малюнки. Робота з колажем відбувається поетапно.

I етап.

1. Знайомство з ключовим поняттям.
2. Аудіювання або перше читання тексту, що розкриває зміст даного країнознавчого явища.
3. Перевірка розуміння сприйняття інформації.
4. Фонетичне відпрацювання національно-забарвленої лексики.
5. Створення умовно-мовленнєвих рольових ситуацій.
6. Індивідуальне домашнє завдання.

II етап.

1. Презентація і коментування студентами зібраної лінгвокраїнознавчої інформації.
2. Створення нових умовно-мовленнєвих ситуацій на основі вивченого матеріалу.
3. Складання теми "Great Britain".

Використання колажу має низку переваг:

- презентація країнознавчих реалій проводиться в незвичній формі, а це привертає увагу студентів, стимулює їхні пізнавальні інтереси, створює позитивну мотивацію;
- розширення лексичного запасу студентів;
- спонукає до накопичення досвіду побудови зорових логічних опор, створює передумови для розвитку абстрактного мислення, а також навичок самостійної роботи студентів;
- розвиває творче мислення студентів, не даючи їм готового вислову, стимулює їхнє мовне спілкування при наявності мовних опор і надає їм можливість самостійно планувати його зміст.

Для колажу дуже важливе значення має підбір кольорів, оскільки вони по-різному сприймаються та по-різному впливають на свідомість і підсвідомість людини. Вплив кольору може бути не тільки оптичним, але й

психофізичним. Він впливає на нашу фізіологію, викликає різноманітні асоціації. Проте, створюючи наочність під час вибору кольорів, необхідно знати міру, бо перебір може викликати роздратування і навіть стрес. У веселу палітру необхідно включати білий фон, який підкреслить яскравість фарб.

Варто наголосити на тому, що є кольори, які можна назвати стимуляторами інтелекту. Палітра, яку можна назвати інтелектуальною, починається з теплих фарб землі. Перш за все – це сірий колір, м'які теплі відтінки якого сприяють творчому настрою. В цю гаму також входять деякі відтінки синього, які настроюють на довірливу бесіду. В інтелектуальній палітрі присутні і червоні тони, які максимально наближені до кольору землі, колір журавлини або бургундського вина.

Отже, перевагу треба надавати насиченій кольоровій гамі, кольорам, які сприяють інтелектуальній навчально-пізнавальній діяльності, спонукають до дії, будять творчу фантазію.

Застосування наочності в навчальному процесі має велике значення, сприяючи гармонійному розвитку студентів та учнів, оскільки долається суперечність між внутрішньою, теоретичною діяльністю і зовнішньою, чуттєвою, практичною діяльністю.

Використана література:

1. Давыдова М. А. Деятельностная методика обучения иностранным языкам. – М.: Высшая школа, 1990. – 172 с.
2. Литвинов П. П. 3000 английских слов. Техника запоминания: Тематический словарь-минимум / под ред. Е. Л. Заниной. – М.: Рольф: Айрис-прес, 1999. – 208 с.
3. Ляховицький М. В., Ніколаєва С. Ю. Індивідуалізація навчання іноземної мови в школі. – К.: Рад. школа, 1978. – 120 с.
4. Подосиннікова Г. І. Система вправ для навчання ідіоматичних предикативних конструкцій англійського розмовного мовлення // Іноземні мови. – 2001. – № 1. – С. 37-39.

СКУРАТОВСКАЯ Г. С. Особенности использования способов наглядности при изучении английского языка.

Применение наглядности связано с поисками методов обучения, обучением студентов мыслить понятиями и категориями. Наглядность в учебном процессе способствует гармоничному развитию студентов, поскольку преодолевается противоречие между внутренней теоретической деятельностью и внешней чувственной, практической деятельностью.

Ключевые слова: *научное исследование, визуальная грамотность, способы внешней наглядности, модели-образцы, подстановочные упражнения, ключевые понятия, наглядное обучение.*

SKURATIVSKA G. S. Peculiarities of Using of Visual Methods Means at English Lessons.

Using of visual methods is connected with the teaching methods search, teaching students to think by the concepts and categories. Visual methods in the educational process help the harmonious development of the students as the contradiction between the inner theoretical activity and the outer sensual practical activity is overcome.

Keywords: *scientific research, visual literacy, means of visual methods, key-point patterns, exercises of substitution, key ideas, visual instruction.*